HAARLEMMERMEER LYCEUM

VWO / HAVO

PROFIELKEUZE

3 vwo – schooljaar 2026/2027

Informatie voor ouders

HLML DALTON

Inhoudsopgave

Inleiding **3**
Wat gaat er veranderen in het 4e leerjaar 3
Uw kind gaat een profiel kiezen. Wat kan uw rol zijn? 3
Leeswijzer 3

Aandachtspunten bij de profielkeuze **4**
Drie algemene opmerkingen vooraf 4
Welk profiel/vakkenpakket heeft mijn kind nodig voor vervolgopleidingen? 4
Overgangsnormen en profielkeuze 4
Keuzes met een kanttekening 5
Wat als een vak/profiel in 4 vwo toch te moeilijk blijkt te zijn? 5

De vakken in de bovenbouw vwo HLML Dalton **6**

Profielkeuzeformulier vwo HLML Dalton **7**

Uitleg profielkeuzeformulier **8**
Het gemeenschappelijke deel 8
De profielen 8
De vrije ruimte 9
Extra vak 9
Verboden combinaties 9
Eindexamenvakken zonder centraal examen 9
Wijzigingen voorbehouden 9

Belangrijke data **10**

Afkortingenlijst **11**

Inleiding

Wat gaat er veranderen in het 4e leerjaar

In de bovenbouw (tweede fase) hebben de leerlingen voor een deel verplichte vakken, waaronder de examenvakken Nederlands, Engels en een tweede moderne vreemde taal (Duits of Frans). Dit heet het gemeenschappelijk deel. Daarnaast hebben ze voor verschillende vakken – of beter gezegd voor een profiel – gekozen waarin vakken zitten die bij elkaar passen. Er zijn vier profielen namelijk:

- Cultuur & Maatschappij
- Economie & Maatschappij
- Natuur & Gezondheid
- Natuur & Techniek

Binnen het profiel vallen vier eindexamenvakken. Daarnaast moet er één vak in het vrije deel worden gekozen. In totaal gaat het bij vwo om acht eindexamenvakken. Tot slot is er ruimte om eventueel een extra (negende) vak te kiezen.

Leerlingen zitten vanaf leerjaar 4 niet meer in één klas met steeds dezelfde leerlingen bij elkaar maar in wisselende groepen. Dit omdat niet iedereen in de bovenbouw dezelfde vakken volgt.

In de bovenbouw werken leerlingen naar hun eindexamen toe. Leerlingen weten voor elk vak aan het begin van het schooljaar wat er allemaal op het programma staat in de komende jaren, welke eisen er aan ze gesteld worden en wat ze allemaal moeten doen. Het programma van toetsing en afsluiting, het PTA, wordt vóór 1 oktober op de website geplaatst. In de vierde klas begint het examen dus al. Dit betekent dat sommige werkstukken, toetsen en andere activiteiten in de 4e klas al meetellen voor het zogenaamde schoolexamen. Tevens worden er in de voorexamenklassen nog andere toetsen afgenomen die niet meetellen met het schoolexamen maar wel meetellen voor de overgang naar het volgende schooljaar, zoals proefwerken. Het OPB (onderwijsprogramma bovenbouw) beschrijft deze onderdelen.

Uw kind gaat een profiel kiezen. Wat kan uw rol zijn?

Ga het gesprek aan, zonder al te veel achter het stuur te gaan zitten:

- Stel vragen (achterhaal de eventuele valkuilen).
- Praat over het project: de opdrachten in het werkboekje ‘Profielkeuze 3h/v’ waar leerlingen na de herfstvakantie mee aan de slag zijn gegaan en alles dat tijdens de projectweek in januari de revue passeert; de voorlichtingen van vakken, de presentatie waar ze aan werken en de gastlessen van oud-leerlingen.
- Hoe heeft u gekozen?

Leeswijzer

Het profielkeuzeformulier vormt de kapstok voor dit informatieboekje. Echter, voordat de opbouw van de profielen nader wordt uitgelegd, komen eerst algemene aandachtspunten en tips aan de orde die van belang zijn bij de profielkeuze van uw kind.

Gebruikte afkortingen worden op de laatste pagina omschreven.

Aandachtspunten bij de profielkeuze

Drie algemene opmerkingen vooraf

- Profielkeuze beperkt de keuzemogelijkheden maar is niet allesbepalend. Zo vormt het profiel vaak geen belemmering voor opleidingen op het gebied van alfa- en gammawetenschappen, zoals rechten, taal- en cultuurstudies of bestuurskunde. Soms kun je door een bepaald vak te kiezen in het profiel(keuze)deel en/of de vrije ruimte voldoen aan de instroomeisen van een vervolgopleiding.
- Kiezen op basis van capaciteiten, interesse, waarden en normen (wat vind je wel/niet belangrijk). In het werkboekje ‘Profielkeuze’ komen deze zaken aan de orde.
- Valkuilen bij het kiezen: kiezen voor de docent, kiezen wat vrienden en/of vriendinnen kiezen, kiezen wat op de arbeidsmarkt gevraagd wordt (kan soms razendsnel veranderen).

Welk profiel/vakkenpakket heeft mijn kind nodig voor vervolgopleidingen?

De website https://www.studiekeuze123.nl/van-profiel-naar-studie is een handig hulpmiddel om de toelatingseisen van vervolgopleidingen in Nederland te bekijken (zie QR-code hiernaast).
Per niveau en per sector kan op overzichtelijk wijze in kaart worden gebracht welke profielen dan wel welke specifieke vakken in een profiel vereist zijn om toegelaten te worden tot de betreffende studie.

De website www.studiekeuze123.nl is een onafhankelijke informatiesite van de overheid. Deze website is een handig hulpmiddel voor leerlingen om informatie te vinden die kan helpen bij het zoeken naar een studie (zoals een overzicht van alle Open Dagen in het hoger onderwijs).

Overgangsnormen en profielkeuze

- In het gekozen deel (het profieldeel, het profielkeuzedeel en de vrije ruimte) van het vakkenpakket mag maximaal één onvoldoende staan.
- Wiskunde B mag alleen gekozen worden in het EM-profiel als er een positief advies wordt gegeven door de wiskundedocent.
- Een leerling mag een extra vak kiezen als er voor dat vak een voldoende staat op het eindrapport en het advies ‘haalbaar’ (bij rapport 2): de overgangsvergadering neemt het definitieve besluit of een extra vak gekozen mag worden.

Een volledig overzicht van de bevorderingsnormen is terug te lezen op de website onder pull-downmenu ‘leerlingen en ouders / regels en afspraken’.

Keuzes met een kanttekening

Biologie binnen CM- en/of EM-profiel
Biologie binnen een CM- en/of EM-profiel betekent automatisch dat dit vak zonder scheikunde wordt gevolgd. Het gemis aan een deel van de exacte kennis kan soms een handicap zijn om biologie in de bovenbouw goed te kunnen volgen.

NG-profiel: wiskunde A in combinatie met natuurkunde
Binnen een NG-profiel mag wiskunde A worden gekozen. Echter, indien binnen het NG-profiel eveneens wordt gekozen voor natuurkunde, bijvoorbeeld met het oog op de mogelijkheid om te kiezen voor universitaire vervolgopleidingen in de medische richting, dan mist de leerling met wiskunde A enkele onderdelen die wel bij in het programma van wiskunde B zitten. Toch biedt de combinatie van wiskunde A met natuurkunde een uitkomst voor leerlingen voor wie de last van het hele wiskunde B-programma te zwaar is.

Tegen het advies van docenten in een vak kiezen
Af en toe kiezen leerlingen toch voor een vak dat wordt afgeraden. Soms komen deze leerlingen na een paar maanden in de 4e klas bij de decaan om het betreffende vak te wisselen omdat het toch te moeilijk blijkt te zijn. Het nadeel is dat deze wisseling dan lang niet altijd meer mogelijk is omdat een cluster bijvoorbeeld vol zit. Het is dus belangrijk dat een leerling samen met zijn ouders goed nadenkt over de vraag in hoeverre het verstandig is om tegen het advies van de vakdocent in toch het betreffende vak te kiezen. Mocht er twijfel zijn over de haalbaarheid, dan kan het verstandig zijn om een extra vak zodanig te kiezen, zodat er een optie ontstaat om het vak dat te lastig blijkt te zijn toch te kunnen laten vallen.

Wat als een vak/profiel in 4 vwo toch te moeilijk blijkt te zijn?

1. Gesprek met de mentor en vakdocent
2. Gesprek met de decaan
3. Toestemming om te wisselen/stoppen van de ouders doorgeven aan decaan
4. Een extra vak mag je in 4 vwo vanaf de herfstvakantie laten vallen.
5. De talen Duits en Frans alsmede het kunstvak kunnen worden gewisseld tot en met de herfstvakantie. Andere vakken kunnen gewisseld worden tot en met de kerstvakantie, daarna wordt het moeilijker omdat leerling al veel lesstof heeft gemist. Maar let op: een wisseling is niet altijd mogelijk. Het moet wel in het rooster passen en de klassen moeten nog plek hebben. Er is dus geen garantie dat een wijziging in het vakkenpakket mogelijk is.

De vakken in de bovenbouw vwo HLML Dalton

Om te slagen voor het vwo moeten leerlingen examen doen. Alle vakken kennen een schoolexamen (SE). Het schoolexamen bestaat uit meerdere deelexamens waarvan bij enkele vakken al onderdelen worden getoetst in de 4e klas. De meeste vakken kennen daarnaast ook nog een centraal examen (CE); dit wordt officieel het centraal schriftelijk examen (CSE) genoemd.

In de bovenbouw volgt een leerling niet alle vakken met dezelfde groep leerlingen. Alleen de vakken die hieronder 'gemeenschappelijk' worden genoemd volgen leerlingen met hun stamklas. De overige vakken volgen leerlingen in wisselende samenstelling. Dit worden clustergroepen genoemd.

Overzicht van de vakken op het vwo:

		Gemeen-schappelijk	Lessen vwo 4	Lessen vwo 5	Lessen vwo 6	Centraal Examen
ak	aardrijkskunde		2	3	3	CE
be	bedrijfseconomie		2	3	3	CE
bsm	bewegen, sport en maatschappij		3	3	2*	
bi	biologie		3	3	3	CE
ckv	culturele en kunstzinnige vorming	G	2	0	0	
dal	daltonuur daltonuur flexibel		3 0	3 1	3 1	
dutl	Duits**		3	3	3	CE
ec	economie		3	3	3	CE
entl	Engels	G	3	3	3	CE
fatl	Frans**		3	3	3	CE
gs	geschiedenis		3	3	3	CE
kua	kunst algemeen (verplicht bij kubv/kudr)		1	1	1	CE
kubv	kunst beeldende vorming		2	2	2*	
kudr	kunst drama		2	2	0	
lo	lichamelijke opvoeding	G	2	2	2	
ma	maatschappijleer	G	0	0	2	
mr	mentoruur	G	1	1	1	
na	natuurkunde		3	3	3	CE
ne	Nederlands	G	3	3	3	CE
sk	scheikunde		2	3	3	CE
tp	toegepaste psychologie***	G	1	0	0	
wia	wiskunde A		3	3	3	CE
wib	wiskunde B		3	4	4	CE
wic	wiskunde C		3	3	3	CE
wid	wiskunde D		3	3	3	

* *Alleen eerste halfjaar.*

** *Op het vwo dient een leerling – als tweede moderne vreemde taal – ten minste Duits of Frans te kiezen in het gemeenschappelijk deel van het profiel. Echter, dit betekent doorgaans niet dat leerlingen dit vak dan met hun stamklas volgen.*

*** *Toegepaste psychologie is een pilot in schooljaar 2026-2027. Onder voorbehoud – na evaluatie – wordt dit vak ook in 2027-2028 aangeboden.*

Profielkeuzeformulier vwo HLML Dalton

schooljaar 2027-2028

1 Gemeenschappelijk deel - *ongeacht profielkeuze*		
Nederlands Engels Duits *of* Frans		
lichamelijke opvoeding culturele en kunstzinnige vorming (vwo 4) maatschappijleer (vwo 6) profielwerkstuk (vwo 5/6)	Combinatiecijfer (*slaag-zakregeling*)	*Begeleiding en projecten*: mentoraat / LOB reizenweek toegepaste psychologie (v4)

2 Profieldeel			
Cultuur en Maatschappij	***Economie en Maatschappij***	***Natuur en Gezondheid***	***Natuur en Techniek***
geschiedenis *keuze uit:* wiskunde A *of* wiskunde C	economie geschiedenis *keuze uit:* wiskunde A *of* wiskunde B	biologie scheikunde *keuze uit:* wiskunde A *of* wiskunde B	natuurkunde scheikunde wiskunde B

3 Profielkeuzedeel			
Cultuur en Maatschappij	***Economie en Maatschappij***	***Natuur en Gezondheid***	***Natuur en Techniek***
keuze uit: aardrijkskunde *of* economie *keuze uit:* kunst beeldende vorming *of* drama	*keuze uit:* aardrijkskunde *of* bedrijfseconomie *of* Duits *of* Frans	*keuze uit:* aardrijkskunde *of* natuurkunde	*keuze uit:* biologie *of* wiskunde D

4 Vrije deel - *in het vrije deel moet nog één vak gekozen worden uit de opgenoemde vakken*			
Cultuur en Maatschappij	***Economie en Maatschappij***	***Natuur en Gezondheid***	***Natuur en Techniek***
aardrijkskunde biologie Duits economie Frans	aardrijkskunde bedrijfseconomie bewegen, sport en maatschappij biologie Duits Frans kunst beeldende vorming *of* drama wiskunde D*	aardrijkskunde bedrijfseconomie bewegen, sport en maatschappij Duits economie Frans kunst beeldende vorming *of* drama natuurkunde wiskunde D*	aardrijkskunde bedrijfseconomie bewegen, sport en maatschappij biologie Duits economie Frans kunst beeldende vorming *of* drama wiskunde D

Uitsluitingen vwo	**Let op!**
1 be / kubv / kudr 2 bsm / kubv / kudr 3 gs / na 4 gs / sk 5 wia / wib / wic	❶ *Als het aantal leerlingen dat een vak kiest erg klein is, dan kan de schoolleiding besluiten om dat vak niet aan te bieden, ook al staat het vak hier wel in de keuzelijst. In dat geval zullen leerlingen en ouders hierover geïnformeerd worden en zal gevraagd worden een alternatieve keuze te maken.* ❷ **Wiskunde D is alleen mogelijk in combinatie met wiskunde B.*

Uitleg profielkeuzeformulier

Het gemeenschappelijke deel

Voor alle leerlingen geldt dat Nederlands en Engels verplichte vakken zijn. Daarnaast geldt op het vwo de verplichting van een tweede moderne vreemde taal. Op HLML Dalton betreft dit de keuze uit Duits of Frans. In het geval er sprake is van dyslexie, neem dan contact op met de dyslexiecoördinator. Op de website onder pull-downmenu 'leerlingen en ouders / ondersteuning' vind je meer informatie.

Naast deze drie eindexamenvakken kent het gemeenschappelijk deel nog enkele andere verplichte onderdelen. Het vak CKV (Culturele en Kunstzinnige Vorming) wordt in de 4e klas met een schoolexamen afgesloten. Het profielwerkstuk en maatschappijleer worden in de 6e klas met een schoolexamen afgesloten. Deze drie onderdelen tezamen vormen één combinatiecijfer. Dit combinatiecijfer telt mee voor de slaag-zakregeling bij het eindexamen en levert doorgaans een of meerdere compensatiepunten op. Voorts dient iedere leerling het vak lichamelijke opvoeding met een voldoende af te sluiten.

Tot slot bestaat het gemeenschappelijk deel uit begeleiding en projecten. Het betreft onder andere begeleiding door de mentor, het LOB-programma (=Loopbaanoriëntatie en -begeleiding) en de reizenweek.

De profielen

Er zijn vier profielen: Cultuur en Maatschappij (CM), Economie en Maatschappij (EM), Natuur en Gezondheid (NG) en Natuur en Techniek (NT).

- *CM: gericht op kunst, taal, recht, communicatie, maatschappij, politiek en sociaal*
  CM-leerlingen moeten naast geschiedenis een keuze maken tussen wiskunde A en wiskunde C; kunst beeldende vorming of kunst drama en tussen aardrijkskunde en economie.
- *EM: gericht op de economische sector*
  Bij het profiel EM kun je naast economie, wiskunde A of B* en geschiedenis een keuze maken uit vier profielkeuzevakken, te weten aardrijkskunde, bedrijfseconomie, Duits of Frans.
- *NG: gericht op de gezondheidszorg, biologie en milieu*
  Bij het profiel NG kun je naast de vakken scheikunde en biologie kiezen tussen wiskunde A en wiskunde B. Daarnaast kies je tussen de profielkeuzevakken aardrijkskunde en natuurkunde.**
- *NT: gericht op de technische sector en informatica*
  Naast de vakken wiskunde B, natuurkunde en scheikunde kies je een profielkeuzevak uit de vakken biologie of wiskunde D.

** Bij een aantal universitaire opleidingen in de economische richting is wiskunde B verplicht; voor het gros van de economische opleidingen geldt dat wiskunde A beter aansluit.*

*** Een NG-profiel geeft in de meeste gevallen alleen toegang tot een universitaire opleiding in de medische richting als in het profielkeuzedeel natuurkunde wordt gekozen.*

De vrije ruimte

Binnen ieder profiel moet één vak in de vrije ruimte worden gekozen. Vrij slaat hierbij dan ook niet op dat het vrijwillig is – het is immers verplicht – maar 'vrij' omdat het vooral vak los van de profielvakken gekozen mag worden.

Extra vak

Een extra vak wordt op vwo ook wel het negende vak genoemd. Een extra vak mag worden gekozen als er voor dat vak een voldoende staat op het eindrapport en het advies 'haalbaar' (bij rapport 2): de vergadering neemt de beslissing als een leerling hier niet aan voldoet.

Een leerling mag een extra vak pas na de herfstvakantie laten vallen. Afhankelijk van de overige gekozen vakken kan in plaats van het extra vak ook worden besloten om het vak in het vrije deel of soms ook in het profielkeuzedeel te laten vallen. De regel is dat er een vakkenpakket van acht vakken overblijft dat voldoet aan het profielkeuzeformulier. Belangrijk om te beseffen is dat het rooster bij het stopzetten van een extra vak meer tussenuren bevat. Na de herfstvakantie kan een leerling op ieder moment het extra vak laten vallen, dus ook aan het eind van het schooljaar. Zelfs na het maken van het centraal examen kan besloten worden om het extra vak wel of niet mee te laten tellen in de slaag-zakregeling.

Een extra vak wordt een *contractvak* genoemd als het gewenste extra vak niet in het vrije deel als te kiezen vak wordt genoemd dan wel dat het een verboden combinatie betreft (zoals hieronder genoemd). Bij een contractvak is er geen roostergarantie. Indien een leerling een 2e extra vak wil kiezen – dus feitelijk in 10 vakken eindexamen wil doen – zal dit 10e vak als contractvak worden opgenomen in het vakkenpakket.

Verboden combinaties

De volgende vakken kunnen (om roostertechnische redenen) op het vwo niet tegelijkertijd worden gekozen:

1.	bedrijfseconomie	of	kunst drama	of	kunst beeldende vorming
2.	BSM	of	kunst drama	of	kunst beeldende vorming
3.	geschiedenis	of	natuurkunde		
4.	geschiedenis	of	scheikunde		
5.	wiskunde A	of	wiskunde B	of	wiskunde C

Eindexamenvakken zonder centraal examen

Er zijn op het Haarlemmermeer Lyceum Dalton twee eindexamenvakken die geen centraal examen kennen. Het gaat om de vakken bewegen, sport en maatschappij (BSM) en wiskunde D. Deze vakken worden afgesloten na afronding van alle onderdelen die tot het schoolexamen behoren.

Wijzigingen voorbehouden

Als het aantal leerlingen dat een vak kiest erg klein is, dan kan de schoolleiding besluiten om dat vak niet aan te bieden, ook al staat het vak wel in de keuzelijst. In dat geval zullen leerlingen en ouders hierover geïnformeerd worden en zal gevraagd worden om een alternatieve keuze te maken.

Belangrijke data

November / December
Leerlingen maken tijdens de mentorlessen opdrachten uit het werkboekje 'Profielkeuze'. Eén van de onderdelen betreft de Profielkeuzetest van Testcentrum Groei. De leerlingen ontvangen hier een rapportage van.

Januari
De profielkeuzeprojectweek vindt plaats van dinsdag 19 t/m vrijdag 22 januari.
Op woensdag of donderdag brengen de leerlingen een bezoek aan het Boerhaavemuseum, waarbij een workshop 'Wiskunde A, B en C' wordt gevolgd. Op vrijdagmiddag 22 januari zullen de leerlingen hun bevindingen van het profielkeuzeproject aan ouders presenteren. Tijdens deze projectweek wordt ook gestart met het vrijwilligersproject 'Dalton Doet Goed'.

Februari
Uiterlijk 16 februari moet de voorlopige profielkeuze worden gemaakt. Deze keuze dienen leerlingen samen met zijn of haar ouders/verzorgers in te voeren in Zermelo. De instructie hiervoor volgt na de projectweek in januari.

Maart
In de week van 22 maart krijgen de leerlingen hun 2e rapport. Dit is een zwaarwegend rapport. Op het rapport staan naast de cijfers en de score inzake de organisatie & werkhouding van een leerling (OW) tevens de adviezen van de vakdocenten. Hierbij geeft de vakdocent de haalbaarheid van het betreffende vak aan op vwo in de bovenbouw. De kwalificaties die gehanteerd worden zijn "Haalbaar", "Twijfel" of "Afraden". Deze vakadviezen zijn eind maart ook online in Magister te raadplegen.

De ouderspreekavond (10-minutengesprek) naar aanleiding van het 2e rapport vindt plaats op dinsdag 30 maart. Tip: maak afspraken met de vakdocenten waar u meer informatie van wilt ontvangen.

April
Naar aanleiding van de prognosevergadering heeft de decaan een gesprek met (sommige) leerlingen om zo nodig de voorlopige profielkeuze te bespreken. Tevens kunnen leerlingen die daar behoefte aan hebben een afspraak maken met de decaan om de keuze te bespreken. Zo nodig kunnen ouders hierbij aanwezig zijn.

De definitieve profielkeuze moet uiterlijk 21 april worden ingeleverd. Dit gebeurt via een brief, die meegestuurd wordt met het 2e rapport. Ouders en leerling moeten deze brief ondertekenen. Deze brief dient te worden ingeleverd bij de administratie.

Vragen?
Voor vragen en afspraken kunt u de decaan leerjaar 3 vwo, Willem van Ham, mailen: w.vanham@haarlemmermeerlyceum.nl

Afkortingenlijst

AK	aardrijkskunde
BE	bedrijfseconomie
BI	biologie
BSM	bewegen, sport en maatschappij
CE	centraal schriftelijk examen (wordt officieel CSE genoemd)
CKV	culturele en kunstzinnige vorming
CM	cultuur en maatschappij
DAL	daltonuur
DUTL	Duitse taal en literatuur
EC	economie
EM	economie en maatschappij
ENTL	Engelse taal en literatuur
FATL	Franse taal en literatuur
GS	geschiedenis
HAVO	hoger algemeen voortgezet onderwijs
HBO	hoger beroepsonderwijs
HLML	Haarlemmermeer Lyceum
KUA	kunst algemeen
KUBV	kunst beeldende vorming
KUDR	kunst drama
LO	lichamelijke opvoeding
LOB	loopbaanoriëntatie en -begeleiding
MA	maatschappijleer
NA	natuurkunde
NETL	Nederlandse taal en literatuur
NG	natuur en gezondheid
NT	natuur en techniek
OPB	onderwijsprogramma bovenbouw
O&W	organisatie & werkhouding
PO	praktische opdracht
PTA	programma van toetsing en afsluiting
PWS	profielwerkstuk
SE	schoolexamen
SK	scheikunde
TP	toegepaste psychologie
TTS	Topsport Talentschool
VWO	voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
WiA	wiskunde A
WiB	wiskunde B
WiC	wiskunde C
WiD	wiskunde D
WO	wetenschappelijk onderwijs

Geen idee wat je wilt? Da's mooi. Dan kun je nog alle kanten op.

OM DENKEN

